

Op weg naar andere behandeling van afvalwater in het buitengebied

Ruim 70 vertegenwoordigers van waterschappen, gemeenten, adviesbureaus en kennisinstituten gingen op 9 oktober in gesprek over de mogelijkheden voor het toepassen van 'nieuwe sanitatie' in het buitengebied. Dat gebeurde in het conferentieoord Kontakt der Continenten in Soesterberg op de negende Platformbijeenkomst Nieuwe Sanitatie.

Bert Palsma opende de bijeenkomst en toonde zich verheugd over de grote deelname en de grote opkomst van gemeentelijke vertegenwoordigers.

Bjartur Swart schetste de lopende ontwikkelingen. De fase waarin heel veel onderzoeken werden uitgevoerd, wordt nu geleidelijk aan afgesloten. Er vindt een transitie plaats naar het implementeren van de vergaarde kennis. Op een groot aantal locaties in Nederland worden inmiddels initiatieven genomen. Wel blijkt daarbij dat grote behoefte bestaat aan het verbreiden van de beschikbare kennis. STOWA heeft daarom het initiatief genomen tot het maken van een naslagdocument waarin niet alleen voorbeelden worden uitgewerkt maar ook achtergrondinformatie is opgenomen.

Enorm kapitaal in de bodem

Op dit moment is er veel aandacht voor de mogelijke toepassing van 'nieuwe sanitatie' in het buitengebied. De verwachting is dat de komende jaren veel moet worden geïnvesteerd in de drukriolering. Jeroen Langeveld (TU Delft) gaf aan dat weinig gegevens beschikbaar zijn. Landelijk gezien is slechts vier procent van de woningen aangesloten op drukriolering, van de totale lengte aan riool is echter 24 procent drukriool. Met name voor kleinere gemeenten (met veel landelijk gebied) kan die verhouding heel anders liggen. Zo zijn er situaties waarbij van de 300 km riool er 200 km drukriool is met circa 1.000 pompjes. Juist deze pompjes vergen jaarlijks veel beheer en de komende jaren bovendien veel herinvesteringskosten. Kijkend naar het milieurendement rijst de vraag of de investeringen in het verleden wel doelmatig zijn geweest. Wellicht zijn we in het verleden wat te voortvarend geweest met de aanleg van drukriolen. Er ligt nu een enorm kapitaal in de bodem en dat moeten we goed beheren. Maar, was zijn boodschap, als we opnieuw voor investeringen staan, laten we dan wel goed nagaan of we diezelfde investering niet beter op een andere manier effectiever in kunnen zetten om de milieudoelen te bereiken.

Duurzaam

'Nieuwe sanitatie' beoogt een duurzame verwerking van afvalwater. Zouden de kennis en technologie die de laatste jaren zijn ontwikkeld, de komende jaren bij kunnen dragen aan een duurzame waterketen als alternatief voor IBA's en drukriolering in het buitengebied? Jan Weijma (LeAF) ging in op de mogelijkheden. Er zijn veel mogelijke oplossingen, maar het systeem waar je uiteindelijk voor kiest is erg afhankelijk van de lokale situatie. Afvalwater is een waardevolle

grondstof, organische stof en nutriënten kunnen worden teruggewonnen en lokaal of regionaal worden hergebruikt. Nieuwe zuiveringstechnieken besparen energie of winnen zelfs energie terug. Cruciaal in de aanpak is de mate waarin we de verschillende stromen kunnen scheiden (bijvoorbeeld urine apart houden) of juist gaan samenvoegen (bijvoorbeeld mest en zwartwater). Maar zonder maatschappelijk draagvlak en zonder medewerking van de burger lukt dat niet.

Beleidsmatig is de tijd rijp om opnieuw naar de huidige waterketen te kijken. Eric Oosterom (Stichting RIONED) liet dat in zijn bijdrage zien. Hij schetste de historie maar ging vooral in op het nieuwe Bestuursakkoord Waterketen. Daarin is opgenomen dat de samenwerkende partijen in de waterketen juist de vrijheid krijgen om (binnen de wettelijke kaders) de waterketen meer "naar de eisen en wensen van de burgers, bedrijven en de fysieke leefomgeving vorm te geven." Afgesproken is dat er geen provinciale ontheffing meer nodig is wanneer de gemeente uit doelmatigheids-overwegingen besluit in (een deel van) het buitengebied geen afvalwater in te zamelen. Daarmee is de weg ook beleidsmatig vrijgemaakt om juist in het buitengebied naar een nieuwe en duurzame afvalwaterbehandeling in te slaan. Ook de ledenbrief van de VNG laat weinig aan duidelijkheid te wensen over. De kernvraag bij elk nieuw plan zou moeten zijn of de maatregelen noodzakelijk zijn en of zij effectief zijn, gelet op het lokale doel en de lokale omstandigheden.

Lokale initiatieven

In het tweede deel van de bijeenkomst bogen de deelnemers zich over vijf casussen. Bij Blankenham moet een streng drukriolering vervangen worden. In Lochem willen bewoners hun afvalwater duurzamer verwerken. In Haaksbergen doorsnijdt de toekomstige N18 een bestaand drukriool-

stelsel. In Twente moet het vliegveld van een duurzaam afvalwaterstelsel worden voorzien. Bij Zunderdorp zijn aanpassingen in het bestaande persluchtsysteem gewenst. Het zijn allemaal locaties waar sowieso investeringen in de riolering moeten plaatsvinden en waar een alternatief systeem tegen lagere kosten en een vergelijkbaar of hoger milieurendement welkom zou zijn. De discussies in de groepen is geanimeerd maar leidt helaas niet altijd direct tot hele concrete oplossingen. Daarvoor is de problematiek vaak net iets te ingewikkeld.

Toch lijkt de tijd rijp om opnieuw na te denken over de wijze waarop Nederland de komende jaren met het afvalwater in het buitengebied om wil gaan. We weten dat er de komende jaren grote investeringen aankomen in het drukrioolstelsel. We weten dat we de kennis en technologie hebben om energie en nutriënten uit het afvalwater te hergebruiken. We weten dat we de komende tijd doelmatiger met onze schaarse middelen om moeten gaan. Het zou maar zo kunnen leiden tot een echt duurzame wijze van afvalwaterbehandeling in het buitengebied.

Bert Palsma benadrukte aan het slot de rol die STOWA wil spelen bij het verbreiden van de noodzakelijke kennis. Hij gaf aan dat het van belang is goed na te denken over oplossingen, maar dat we vooral moeten voorkomen dat de oplossing straks de norm wordt. Hij wees op het belang in de toekomst maatwerk te blijven leveren. Ieder gebied is anders, iedere situatie is anders. Het toekomstige afvalwatersysteem in het buitengebied zal geleidelijk aan opnieuw moeten worden vormgegeven én kosten-effectief en maatschappelijk gedragen. Duurzaamheid kan daarbij een belangrijk leidend kader worden.

Bjartur Swart (STOWA)